

Eszéki Aliz

Beszámoló a VIII. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferenciáról

Bevezetés

A VIII. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferenciát 2014. február 7-én rendezték meg Budapesten az MTA Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottságának, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézetének a szervezésében (1). A szakmai rendezvény kiemelt célja a tudományággal foglalkozó hazai kutatónyelvész-utánpótlás támogatása. A Nyelvtudományi Doktori Iskolák Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Programjaiban részt vevő hallgatók számára rendezett konferencia rendkívül fontos esemény, hiszen itt adatik meg a lehetőség az egyénileg folytatott kutatások prezentálására, más hallgatók eredményeinek a megismerésére, a szakmaközi párbeszédre és gondolatcserére. A megnyitón Váradi Tamás, az MTA tudományos főmunkatársa elnökölt.

A konferencia programja

Az érdeklődők ezúttal 4 szekció keretében 13 előadást hallgathattak meg. Az előadásblokkokban az alkalmazott nyelvészet különféle kutatási területei képviseltették magukat, így hagyományos és aktuális témájú előadások egyaránt gazdagították a szakmai programot. A szekció-előadások fő témái a pszicholingvisztika, a fordítástudomány, a pragmatika, a szemantika és a nyelvelsajátítás kérdésköreit érintették. Az alábbiakban a nyelvészeti találkozón elhangzott valamennyi beszámoló rövid áttekintő összefoglalója olvasható.

Krepsz Valéria kutatásában a spontán közlésekben megjelenő magánhangzók közül kilencnek (*a, á, e, é, i, o, ő, u, ü*) a redukálódásával foglalkozott. A magánhangzók azonosítását illetően azt vizsgálta, hogy az időtartam meddig képes invariáns paraméterként funkcionálni a hangkörnyezet kizárásával. A feldolgozott adatok alapján arra a következtetésre jutott, hogy amennyiben a beszélőt korlátozza egy adott hang invariáns jegyeinek az azonosítása, akkor ennek áthidalását elősegítendő, a beszédhangok információhordozó jegyeinek a felismerésére törekszik.

Nemzetközi és hazai viszonylatban egyaránt születtek tudományos eredmények az alkohol beszédre gyakorolt hatásaira vonatkozólag. Németh Szilvia *Pálinkában úszó magánhangzók* című előadásában az alkoholos befolyásoltság hatásaként a magánhangzók ejtésében bekövetkező sajátos mintázatokat ismertette. A vizsgálat eredménye szerint nagyobb mértékű alkoholos befolyásoltság hatására formánsszűkülés következett be a vizsgálatban részt vevő beszélők közléseiben.

A prelingvális kommunikáció fejleszthetőségével kapcsolatban Bulatovic-Hajnal Edina végzett kutatást azzal a céllal, hogy a babajelek jelnyelvből származtatott úgynevezett nonverbális jeleit feltérképezze. Követéses attitűdvizsgálatában babajeleket használó 6–24 hónapos kisgyermekek vettek részt. Az előadó kifejtette, hogy a vizuális és az akusztikus jeleket egyaránt használó babák fejlettebb szókészlettel rendelkeznek a jeleket nem használó társaiknál, és ez intenzívebb nyelvfejlődést eredményezhet.

Az utóbbi időben a kétnyelvűség és ezzel együtt a két tannyelvű oktatás egyre több beszédkutató látószögébe került. A két tannyelvű intézményi oktatás nem fektet kellő hangsúlyt a tanulók kétnyelvű fejlesztésére, noha a beszédfeldolgozás szoros összefüggésben van a nyelvi készséggel, így a tanulók iskolai eredményességére

is kihat. Bartha Krisztina Romániában élő, magyar tannyelvű iskolába járó alsó tagozatosok észlelési és megértési folyamatait tanulmányozta. Előadásában körképet adott arról, hogy a gyermekek magyar nyelvű beszédfeldolgozását hogyan befolyásolja a magyar ajkú családi háttér, illetve a magyar–román kétnyelvű családi környezet. A GMP-diagnosztika tesztjei a beszédértés szintjén a kétnyelvű családból származó gyermekek esetében nem mutattak ki jelentősebb különbséget, az észlelés területén ezzel szemben gyengébb eredményt produkáltak az adatközlők. Az észlelésben mért lemaradás pedig negatívan befolyásolhatja az írottnyelv-tanulás folyamatait.

Az Európai Unió munkakörnyezetében dolgozó konferenciatolmácsoknál nem ritka, hogy több nyelven is ellátnak tolmácsolási tevékenységet. A nemzetközi intézmények nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy tolmácsaikat további nyelvek elsajátítására ösztönözzék. Esther Gutierrez Eugenio *Conference interpreters as expert language learners: Metacognitive language learning strategies used by two EU interpreters to learn Hungarian* (Konferenciatolmácsok mint a nyelvtanulás szakértői – Két magyar nyelven tanuló EU-konferenciatolmács metakognitív stratégiáinak vizsgálata) címmel tartott angol nyelvű előadást. Kutatása két, több nyelven fordító EU-konferenciatolmács a magyar mint idegen nyelv tanulási folyamatainak metakognitív szempontú megfigyelésén alapult. Vizsgálatában az önszabályozó tanulás kiépülését segítő stratégiák közül négyet azonosított. Az adatközlők a monitorozás, az értékelés és az irányítás érdekében a következő stratégiákat aktiválták: a tanulás lehetőségének a megteremtése, a tananyag kiválasztása, a gyakorlás célorientált megközelítése, valamint a tanulás magas szintű megszervezése. Az előadó hangsúlyozta, hogy jelenleg nem áll rendelkezésre elegendő szakirodalom a tolmácsok nyelvtanulási folyamatainak a leírásáról, ezért ennek a speciális nyelvtanulási műveletnek az alaposabb megismeréséhez további kutatások lesznek szükségesek.

1. kép

Esther Gutierrez Eugenio, a konferencia egyik külföldi előadója

Bíró Andrea kutatásának célja a spanyol, a katalán és a magyar nyelv elsajátításának a vizsgálata volt. A longitudinális esettanulmány egy Katalóniában élő gyermek háromnyelvű szimultán nyelvelsajátítását vizsgálta 1,5 és 3 éves kora között, az első szókapcsolatok megjelenésétől kezdve. Az esettanulmány eredményei alapján a kutató arra a következtetésre jutott, hogy a nyelvek közötti hatás késlelteti a nyelvelsajátítás folyamatát az egynyelvű gyermekek nyelvelsajátítási folyamatához képest.

kor	magyar (szó)	egyiptomi (szó)	szóösszetétel
23 hónapos	31	---	---
24 hónapos	86	100	---
27 hónapos	157	196	178
30 hónapos	195	177	157

2. kép

Bíró Andrea bemutatja longitudinális kutatásának az eredményeit

A nyelvelsajátítás témájához kapcsolódott Kovács Renáta előadása *Arab anyanyelvű (egyiptomi) diákok magyar köztes nyelve – nehézségek és megoldások* címmel. A Kairóban oktató előadó empirikus kutatásába harminc arab anyanyelvű (L1), egyiptomi nyelvtanulót vont be. Az adatközlők magyar nyelvtudása (L2) kezdő (A1–A2) szintnek felelt meg. Vizsgálatában a nyelvtanulók köztes nyelvi produkcióinak a megfigyelésére vállalkozott, és ennek során arra kereste a választ, hogy a tanulók köztes nyelvi hibái, illetve tévesztései milyen transzfer- és stratégiahatásokra engednek következtetni. Az előadó az összegzésében kiemelte, hogy a vizsgált adatközlők köztes nyelve közelebb áll mind az anyanyelvükhöz (L1), mind a másik (L3) célnyelv normáihoz, mint a magyar nyelvhez (L2).

Kanyó Réka nyomtatott és digitalizált olvasási felületen alapuló olvasáskutatásából a következő megállapításait tárta a szakmai nyilvánosság elé. Korábbi nemzetközi tanulmányok felhívták a nyelvészek figyelmét arra, hogy nem mindegy, milyen médiumon keresztül olvasnak a tanulók, mivel a médium az olvasási és a szövegértési teljesítményre egyaránt hatással lehet. Az előadó középiskolások felolvasásának a temporális szerkezetét vizsgálva arra az eredményre jutott, hogy a különféle vizuális csatornák befolyásolhatják a felolvasási teljesítményt. A feltárt eredmények a szakértők és a pedagógusok segítségére lehetnek az olvasástanítás módszertanának a továbbgondolásában.

A diszlexiás tanulók módszertani támogatása mindig is a nyelvoktatás egyik sarkalatos pontját képezte. Kohlmann Ágnes a *Diszlexiások anyanyelvi és idegen nyelvi szókinccszerkezete* címmel tartott előadásában két kutatás eredményét összegezte. Tanulmányában a diszlexiás és a diszgráfiás, idegen nyelvet (L2) tanulók és az anyanyelvi (L1) beszélők szókinccsének a szerkezetét vizsgálta. L2 hívószóra adott szóasszociációs felmérései az L1- és az L2-szókinccs strukturális szerkezetből adódó különbségeit, sajátosságait támasztották alá. A diszlexiások nyelvelsajátítása során fellépő szótanulási nehézségek okainak a megismerése közelebb vihet a nyelvoktatás módszertani fejlesztéséhez.

A hallás a beszéd elsajátításában alapvető fontosságú, ezért a hallással összefüggő sérülések a beszédprodukciónak is hatással lehetnek. Szabó Ágnes a hallássérültek mentális lexikonát illetően azt vizsgálta, hogy milyen mértékben marad el a középiskolások szókinccse az ép hallású társaikétól. Az individuális különbségek ellenére a szóasszociációs vizsgálat a hallássérült tanulók körében elmaradást diagnosztizált a hozzáférési folyamatokra, valamint a szófaji kategóriákra vonatkozólag, a lexikális hozzáférés temporális különbségét azonban nem mutatta ki.

Sato Noriko a magyar–japán üzleti tolmácsok nyelvi közvetítése során tapasztalható lojalitását kérdőíves és korpuszelemzésen alapuló vizsgálat keretében tanulmányozta. Magyar nyelven megtartott előadásából

kiderült, hogy a magyar nyelvű tolmácsok az interperszonális kommunikáció során gyakorta szembesülnek nyelvi, kulturális és kommunikációs problémákkal. A vizsgálat kimutatta, hogy az adatközlők a fent említett nehézségek feloldásának érdekében a célnyelvi pragmatikai normák betartására törekzenek, vagyis a tolmácsok általában a célnyelvi résztvevő szemében bizonyultak lojálisnak. Noha a kutatás eredményei csak részben tudták alátámasztani, hogy a tolmácsokra a nyelvi közvetítésen túlmenően kultúráközvetítő funkció is hárul, a semlegesség kérdése még nem tisztázott, ezért további, nagyobb mintán végzett kutatásra lesz szükség.

Napjainkban a diskurzusjelölők korpuszalapú vizsgálata egyre népszerűbb. Nagy Anna a *you know* diskurzusjelölő funkcióit a *How I Met Your Mother* (*Így jártam anyátokkal*) című amerikai tévésorozat 24 epizódja alapján mérte fel. Az előadó a kutatás eredményeinek összegzéseként elmondta, hogy szkriptelt diskurzusok alapján a diskurzusjelölő eddig feltárt funkciói közül a *you know* organizáló funkcióként fordult elő a leggyakrabban. A gyakori előfordulás okai a témaváltásokra, a háttér-információk közvetítésére és ezek pontosítására vezethetők vissza.

A szemantikai jelenségekkel összefüggésben Rodek Annamária előadásában a magyar és a francia köznyelvi szavak műszaki szakterminológiába való illeszkedését tárgyalta. A köznyelvben és a műszaki területen egyaránt előforduló szavaknak a szaknyelvi környezet új értelmet kölcsönöz. A szavak köznyelvi és szakterminológiai jelentései közötti összefüggések feltárása érdekében az előadó mintegy száz magyar szót analizált. Az elemzés a metaforikus és az asszociatív alapú párhuzam felismerésén túl néhány szó esetében egyezőséget talált.

Összefoglalás

Az immáron nyolcadik alkalommal megrendezett *Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia* változatos témaköröket érintő és nemzetközi mércével is magas színvonalú előadásai tükrözik az alkalmazott nyelvészet kutatása iránti érdeklődést. Váradi Tamás, a rendezvény házigazdája zárszóként elmondta, hogy a konferenciára benyújtott tanulmányokat bírálókat után online formában kívánják megjelentetni azért, hogy a doktorjelöltek tudományos eredményeiről a szakma képviselői szélesebb körben is értesüljenek. Záróbeszédében külön köszönetét fejezte ki a szakmai bizottság tagjainak (Blaskó Mária, Fóris Ágota, Hunyadi László, Klaudy Kinga, Markó Alexandra, Navracsecs Judit, Prószéky Gábor, Schirm Anita), valamint a szekcióelnököknek, akik egyben a szakmai bizottság tagjai is voltak (Gósy Mária, Fenyvesi Anna, Károly Krisztina), és nem utolsósorban a konferencia szervezését lebonyolító háttércsapatnak (Grácsi Tekla Etelka, Kovács Réka, Tarján Ágnes). A következő *Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferenciát* 2015 februárjában rendezik meg.

Irodalom

- (1) VIII. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia. <https://www.nytud.hu/alknyelvdok14/index.html> (2014. március 3.)

Eszéki, Aliz: Report on the 8th Applied Linguistics Conference of Doctoral Students

Az írás szerzőjéről

Eszéki Aliz

TRENECON COWI Kft., Budapest, Magyarország

aliceinexeter[kukac]gmail.com